

**Академично слово на Иржи Менцел
по повод удостояването му с почетното звание
Доктор хонорис кауза на НАТФИЗ “Кр. Сарафов”**

Уважаеми,

трябва да ви призная, че приемам тази почетна титла с известно чувство на смущение.

Като начало бих казал само, че за мен, разбира се, е голяма чест да получа толкова висока титла, това ласкае моето самолюбие, но аз за първи път получавам титлата DOCTOR HONORIS CAUZA и не зная какво се казваа в такива случаи. Може би трябва да кажа нещо за важната роля на изкуството или за упадъка на европейската култура, или може би да споделя какво си мисля за съвременното филмово изкуство?

Така или иначе, всички мои думи, които бих могъл да произнеса тук, най-вероятно биха ви се сторили банални, както обиковено става при подобни изказвания. Може би по-актуално ще бъде да отговоря конкретно на онова, което би заинтересувало младото поколение и може направо да пристъпим към въпросите на тук присъстващите студенти.

Първо бих искал да благодаря на Националната академия за театрално и филмово изкуство за това, че ме направи доктор.

Малко съм притеснен, никога не съм получавал почетен докторат, така че не знам какво да кажа по този повод. За щастие, господин Халачев ми постави редица въпроси, които може би ще ми помогнат да се ориентирам какво бихте искали да научите от мен.

Аз по образование съм кинаджия. Обичам киното, книгите и театъра, защото ми помагат да разширя знанията си за света и главно за човешката душа. Когато по стечение на обстоятелствата станах кинаджия, взех решение по възможност само да връщам онова, което съм получил от културата.

Това е едно добро решение, по-трудното е в неговото осъществяване. Господин проф. Вавра ме научи да правя пълнометражни филми. Той искаше те да са хубави. И аз веднага разбрах какво представлява хубавият филм. Баща ми беше интелектуалец и много образован човек. Майка ми беше шивачка и, така да се каже, жена от народа. А аз знаех, че моите филми трябва да са такива, че да ги разбира майка ми, но да не се срамувам тях пред баща си. Това не е проста работа. Придържам се към този принцип през целия си живот. Исках да правя такива филми, които да отклоняват хората от слабоумните сериали и да ги водят в кината. Но тези филми също не бива да са слабоумни. Има една много тясна пътечка между кича и онова, което се нарича не съвсем излишен филм.

Учил съм се от добрите кино творци: филмите на Чаплин, на творците на италианските кино комедии, филмите на Били Уайлдър, Мартин Фрич и много други. Филми, които с усмивка показват нашия живот и показват своите герои като същества достойни за любов и снизхождение.

С усмивка хората могат да бъдат опознати по-лесно. Филмите, издържани в менторски тон, или които рисуват, плашат, водят до депресия – те не са по моя вкус. Върху мен повече въздействаше мамината усмивка, отколкото строгият тон на татко. Затова реших да правя комедии. Комедии, комедии и нищо друго, защото хубавите комедии са малко, а хората имат нужда от тях. Такава е традицията на чешката литература и чешкото кино. И аз се радвам, че съвременното младо кино поколение в моята страна (такива като Ян Хржебейк, Ян Сверак, Ондржей Троян и други) по нов начин отразяват тази тенденция.

Когато на разни фестивали гледам съвременни филми, за съжаление и на млади творци, натъжава ме това, че всъщност почти всички филми са депресивни, издигат злото и представят един свят, в който нямам желание да живея. Не мога да разбера защо съвременното световно кино е заслепено от грозотата и злото. Миналата година на фестивали съм изгледал около 50 филма. Нито един от тях не събуди у мен желанието да се смея, или поне да се усмихвам. Това е тъжно и опасно. Още от първия си филм знаех, че киното трябва да насърчава хората, а не да ги измъчва. На депресивните филми им липсва катарзис и те вгорчават живота на хората. Аз имах късмета в първия си филм да се срещна с писателя Бохумил Храбал. Той е изключително явление не само в чешката, но и в световната литература. В неговите произведения има свидетелства за трагизма и същевременно за смешното в човешкия живот. Това необичайно свързване на тъгата с утехата и усмивката е уникално според мен не само в чешката, но и в световната литература.

Бохумил Храбал е автор, които израства от традицията на чешката литература точно с това, че съумява да обедини усмивката със сериозната поука. Не мога да направя за него нищо по-добро от това да ви помоля, ако ви е възможно, да си намерите някоя от неговите книги и да я прочетете.

Това е всичко, което бих могъл да ви кажа по повод на своя почетен докторат.

Сега вече ще бъда доктор, но моля ви, не искайте от мен да ви лекувам.